

ÁRNYÉK.

Irta: Rónay György.

A FÉRFI:

AZT HISZEM, a legjobb lesz, ha a szemeidre gondolok, édes. Azokban még akkor sem volt semmi zavaró. Tisztán, kicsit könnyörgően ragyogtak, hosszan, mint a csillagok, mielőtt lehanyatlanak az égboltozatról. Fényük vigasztal most is. Miért lettél hűtlen? Miért hagytál magamra? Ha tudnád, milyen kegyetlenek voltak az éjszakák nélküled. S milyen kegyetlenek még ma is! Néha, álmatlan órán, halkán lenyomtam szobád kilincsét, besurrantam hozzád, s a mécses pislákoló fényében meghatva néztem, amint aludtál. Szőke hajad végigfolyt a párnán, bekeretezte halvány és mosolygó arcodat. Ó, a mosolyod! Alig észrevehetően bujkált finom metszésű ajkaidon, melyek olyan édesen tudtak beszélni és csókra formálódni. Volt benned valami földöntúli; csak a melled lágy hullámozása jelezte, hogy élsz. Ilyenkor mindig különös erővel éreztem, hogy milyen végtelenül szeretlek. Igen, legjobb, ha mindig a szemedre gondolok. Az mély, mint a tenger, magába szédít, és elfeledteti a fájdalmat.

A NŐ:

Tizenkét éve élek veled, de ilyennek sose láttam. Kérdéseimre sokára és homályosan felel, mintha nem értené őket, vagy mintha ki akarna térni előlem. Rejteget valamit? Néha úgy érzem, idegennek tart. Azt hiszem, titkai vannak, melyeket nem akar közölni velem. Itt ülök veled szemben, nézem, de nem veszi észre. Azelőtt mindig megérezte, ha figyelem. Öt napja vagyok itthon, és mintha hivatalos vendég lennék az uram mellett, a saját házukban. Most már sejtem, miért iszonyodtam annyira az elutazástól. Mintha előre láttam volna!... De menni kellett. Az orvosok akarták. Ő is akarta. El óhajtott távoztatni? Sose vettem észre, hogy más asszonnyal foglalkozott volna. Szeretted. Sőt, azt hiszem, még mindig szerelmes volt belém. Megbántottam, hogy magára hagytam? Nem, azért nem szabad haragudnia. Sajnáltam, éreztem rettenetes fájdalmát, de nem bírtam ki itt, lehetetlen volt azok után tovább élnem ezek közt a falak közt, ebben a kertben; könnyörögtem, hogy jöjjön velem, de ő hajthatatlan maradt. Ha visszagondolok arra a két napra, most is szédülés környékez. Hogy tudtam túlélni? S most ő is eltávolodik tőlem. Mellettem ül, de másra gondol. Öt napja vagyok itt, s ő mindig másra gondol!

A FÉRFI:

«Úgy-e elfáradtál, édesem, ebben a sokadalomban?» Nem felelt; csöndesen pihegett mellettem a kocsiban. Esteledett. Óvatosan a

vállára teritettem a sálját. A lovak prüszkölve kapaszkodtak föl a lejtőn. Kelt a hold, vöröses sárga volt, és ijesztően nagy. Feje a mellemre csuklott; haja, amint a szellő libegtette, jólesően csiklandozta arcomat. Éreztem meleg lehelletét. A sápadt holdvilág kiemelte vonásai szépségét. Alabástrom-szoborra emlékeztetett. Hirtelen parancsoló vágyat éreztem, hogy megcsókoljam áttetsző homlokát. A kocsi zökent; fölnyitotta szemét, és nyakam köré fonta karjait. «Te . . . te» — suttogta, és rögtön újra elszenderült. Lent a völgyben szikrázva suhant a vonat, kattogása nem hallatszott föl hozzánk. Csak a vásári nagydobok tompa puffanásaira horkantak föl néha a lovak.

A NŐ:

Ha tudná, mennyire szeretem! Hogy rettegek arra a gondolatra, hogy elveszítem! Most, amikor rajta kívül senkim sincs a világon. Miért ilyen különös hozzám? Ha nem szégyellném, kérdezősködném a cselédségtől: hogy élt az alatt a fél év alatt, amíg távol voltam. Szívdobogva figyelem a szobalányok elejtett szavait, bár pirulnom kell magam előtt kíváncsiságomért és gyanakvásomért. Rettenetes ez a bizonytalanság. Kétszer volt közben a városban? Riadtan tiltakozom megalázó föltevéseim ellen, de hiába, mindig azt a harmadikat keresem . . . Tudott volna szeretni mást azok után? Vagy épp vizsgálást keresett? Az élet olyan különös meglepetéseket tartogat sokszor. De nem, ezt nem lehet elhinni! Ha engem elfelejtett is, az ő riadt és eltorzult arca elől nem menekülhetett ilyen méltatlanrévbe. Hogy kísért ez a borzongató látomás, végig a téli Alpokon, le Velencéig . . . Ó Velence! Bocsáss meg, drága halott kisleányom, hogy Velencében hűtlen lettem emlékedhez. Bocsáss meg anyádnak, aki az életre és szerelemre gondolt, mikor a te összeégett kis testeden első győzelmeit aratta az enyészet. Ha lehúnyom a szememet (jó lehúynyi, legalább nem fáj az ő messzekalandozó tekintete), most is látom sebeidet, didergő, elkékvült ajkaidat, ökölbe dermedt kezedet. A halál a szépségnek sem irgalmaz! Ma sem tudom, mi történt tulajdonképen. Csak az a tébolyító sikoly borzongat még egyre; sose hittem, hogy ilyen finom ajkáról ilyen szörnyű hang szakadhat ki. Kirohantunk; mint égő fáklya, futottál végig a kerten, tépted magadról a ruhát; apád hörögve iramodott utánad; a többit nem tudom. Csak arra emlékszem, amint behoztak a házba; üszkös rongyaidba nád és moszat akadt: a tó emléke, hová a lángok elől menekültél. Aztán jött a kétségbeejtő két nap, ébren az ágy mellett, melyben fekélyesen és jajgatva küzdöttél a fájdalommal. Arcod olyan volt, mint a nyers hús; rimánkodva néztél rám, és én nem tudtam segíteni rajtad! Reszkettem az életedért, de közben lehetetlennek tartottam, hogy élj, elcsúnyulva, az égés bélyegeivel testeden. Én szültelek, s amint elködösülő szemeid, kialvó életed fölé hajoltam, éreztem újra az elviselhetetlen kint, amelyben világrahoztalak. S ha elgondolom, hogy

mivé kellett lenned, a föld alatt, hová lecsordulnak az ős lúgos nedvei, ennek a kinnak az emléke kísért. Egyetlenem!...

A FÉRFI :

Ma meglátogattam azokat a helyeket, ahol együtt jártunk. Megálltam fönt a dombon, ahol gyakran üldögéltünk a rönkön, s ahol egyszer azt mondta : «Nagyon szeretlek». Hirtelen megéreztem a keze érintését, s tovább siettem, mielőtt elfutották volna szememet a könnyek. Jártam kint a patak partján is ; visszaemlékeztem arra a délutánra, mikor a hídon állt, a karfára könyökölve, virágcsokorral a kezében ; én a major felől jöttem, és szinte megdöbbenett a szépsége. Elzarándokoltam a kilátóhoz is ; ha elutaztam, onnét integetett a kocsi után. A nyárfákat elkerültem ; ott egyszer, egy esti sétán, megbántottam.

A NŐ :

Halálosan szerelmes vagyok belé. És nem érzi meg ! Mikor Velenében megálltam a Szent Márk-téren, és egy kereskedő gledicsiából faragott rózsafüzért kínált, hirtelen határtalan boldogság áradt át rajtam. Rá gondoltam. Láttam, amint mellettem áll, belém karolva, éreztem a szorítását ; több mint tizenkét éve, a nászútunkon!... Azt hittem, meg kell halnom az utána való vágyakozástól. Azóta csak vele foglalkoztam, övé volt minden mozdulatom, minden gondolatom. Este, magányos szobámban, alig tudtam elfojtani zokogásomat, s ha a kislányom emléke merült föl bennem, rá gondoltam, s újjongtam, hogy ő él, és én az övé vagyok. Türelmetlenül számoltam a napokat, s a szívem hevesen vert a boldogságtól, mikor végre föltűntek a hazai tájak. Szeretlek, szeretlek, ismételtem magamban, és szinte röpültem felé. Mosolygott. Megcsókolta az arcomat. Idegen volt. Megúnt? Elfelejtett? Valami titka van. Rejteget, szégyell talán valamit. Csak szólna, én mindent megbocsátok, nem érdekel semmi, nekem csak ő kell, és ezt nem bírom tovább ! Halálosan szeretem !

A FÉRFI :

A dáliákat különösen szerette. Szóltam a kertésznek, hogy a jövő nyárra a szalviák helyére is dáliát tegyen.

A NŐ :

Árnyék. Igen, erre gondolok : egy árnyék állt közénk. Nem ismerem, s ha nem félnék tőle, gyűlölni tudnám. Miért rabolja el tőlem? A házvezetőnő azt mondta, vigyázzak magamra, nagyon rossz színben vagyok. Rossz szín ! Harmadik éjszakája nem alszom, rá gondolok, várom, hullanak a könnyeim, hiába ! Megvakult? Nincs szíve? Nem látja, hogy egyetlen csókjáért odaadnám az életemet? Elnéz, különös kifejezésű szemekkel, és nem tudom követni a tekintetét. Azelőtt

mindig velem volt. Most magányosan sétál, órákig bolyong a kertben, szemergő esőben ; ha szólok, ha utána viszem a kabátját, összeressen, s ha nekem felel is, mintha máshoz beszélne. Kínozni akar?

A FÉRFI :

Gyönyörű volt, mikor az alkonyat fényei beragyogták. Haja olyan lett, mint a nehéz arany ; szemei elmélyültek. Szinte átsuhantak a testén a sugarak. Emlékszem, egyszer a pálmák alatt vártuk az estét. Egész közel húzódtam hozzá. «Látod azt a csillagot odafönt? Az az én szerencsecsillagom.» Este meg fogom nézni, ott ragyog-e még. A felhők oszladoznak, derűs éjszaka lesz.

A NŐ :

Éjjel sokáig sétált kint. Lestem a lépteit. Hiába, már nem törődik velem. Álmatlanul hánykolódtam. Reggel megrémültem, amint megláttam a tükörben az arcom. Mély karikák sötétlenek a szemem alatt, bőröm hervadt, ajkam élettelen. Eddig szép voltam. Elszorul a szívem arra a gondolatra, hogy csúnyulok, öregszem. Miért? Mindegy ! Hisz úgylis csak érte volna. És ő ! . . . «A nagyságos úr olyan furcsa, — mondta a lány, — tegnap is sokáig nézett egy képet a dolgozószobában.» Ő is sajnál? Istenem ! Egy képet nézett. Bizonyára az övét. Az árnyékét. Kutassak utána? Olyan boldogtalan vagyok !

A FÉRFI :

Vele álmodtam. Mosolygott, és mint egyszer fönt a dombon, azt mondta : «Nagyon szeretlek.» De a hangja . . . Lehetséges, hogy máris elfelejtettem a hangját? Kár, hogy a képek csak a vonásokat őrzik meg.

A NŐ :

Benyitottam hozzá. Zavartan tekintett hátra. Valamit tartott a kezében. Hirtelen ösztönnek engedelmeskedve odasiettem, mielőtt elrejthette volna. A fénykép volt. Halott kislányom fényképe ! Fölsikoltottam boldogságomban, a mellére vettem magam, sírtam és csókoltam az arcát, a szemét, az ajkát, önfeledten, szenvedélyesen, fölszabadult boldogsággal : leomlott a fal, eltűnt az árnyék ! Ez volt az ő titka, ez az apai fájdalom, amit szégyelt előttem, amit rejtegetett ; nagynak éreztem, magasztosnak, s vártam, hogy hatalma előtt megsemmisüljek. «Édes, mondtam, édes, szeretlek, halálosan» . . . Szavak ! Egész valómban ott zúgott a szédítő öröm : visszakaptam, enyém ! Nem csókolt vissza. Egyik kezével a fejemet simogatta ügyetlenül. Főlegyenese dtem. A kép már nem volt az asztalon. Ebben a pillanatban, látva zavart tekintetét, mindent megértettem. Megszégyenülten álltam előtte, hajamat és ruhámat igazgatva. Éreztem, hogy mindennek vége. Ha egy idegen nő lett volna ! Akivel harcolni lehet érte ! De egy halott volt, a halott lánya, akinek órákon át nézte a fényképét, s aki

már így eltávolodva, több volt számára, mint gyermek, tizenkét éves, bájos lányka : több volt, szerelmes volt belé ! Megfordultam, és lassan elindultam kifelé. Az ajtóból visszanéztem. Mintha mondani akart volna valamit. Vártam. Ez volt az a pillanat, amikor talán még mindent helyre lehetett volna hozni. Mintha egy pillanatra kinyúlt volna a ködből, amibe belesüllyedt, utoljára, a világosság felé. De nem beszélt. Hirtelen elfordult, gyerekes zavarral babrálni kezdett az íróasztalán. Becsuktam az ajtót. S ő ott maradt, némán, az éjszakában, mely ráborul réveteg lelkére. Most itt állok a folyosón, letekintek a vörhenyes őszi kertre. Alkonyodik. Lüktető homlokomat nekiszorítom a hűvös ablaküvegnek. Jólesik. Azon az úton szaladt a tó felé. Égett a ruhája. A haja égve lobogott utána. Milyen valószínűtlenül vörös tud lenni az ég egy ilyen őszi alkonyaton. Velencében volt egyszer ilyen, a paloták homlokzata lángolni látszott. Velence ! Nászút ! El tudta felejteni ! Nézi a képet, a halott kislány képét. Vajjon őt is el fogja felejteni egyszer ? Csak annyira, hogy engem ismét szeretni tudjon . . .

OLVAS A FIAM

*Eddig együtt jártunk mi ketten,
Minden szépséghez én vezettem.*

*Ami a lelkét megigézte,
Csak az én két szememmel nézte.*

*Most itthagytott s búcsút sem véve,
Megy Betűország közepébe.*

*Csodák földje eléje tárul,
Csengő barackot lop a járul.*

*A karját velük fűzve láncba,
Pajkos manókkal indul táncba.*

*Robinzonnal szigetre dobva
Nézi, mit rejt a barlang odva?*

*Toldi Miklós harcolni hívja,
Toldi harcát ő is megvívja.*

*A messzeségben valahol tán
Vár rája már Kárpáthy Zoltán.*

*Mindig új utakra indulva
Ádámmal küzd és bukik újra.*

*Hamlettel bolyong siri tájon
S vele töpreng élten s halálon . . .*

*Ismeretlen utakra vágyva
Megy a fiam Betűországba*

*S én míg gyenge szemmel elérem,
Békült lélekkel elkísérem.*

*Tudom, hogy áldott Betűország
Megédesíti majd a sorsát.*

*S ha itt föléje felhők gyűlnek,
Lesz egy hely, hova menekülhet.*

Vathy Elek.